

Német Szilvi

## Sakkrendelő [revisited]\*

**Péli Barna *Vastag tej*\*\* című kiállításán Előd Ágnes, Galbovy Attila, Gálik András, Havas Bálint, Péli Barna, Szabó Ádám és Szász György művészekkel\*\*\* beszélgetett Forián Szabó Noémi (részlet)**

➤ **Dovin Galéria, Budapest**

➤ **2011. október 25.**

Több mint egy évtized telt el a címben felsorolt szobrászok keddenkénti összejövetelei óta, melyek során a résztvevők elsősorban saját és egymás alkotótevékenységéből kiindulva diskuráltak a szobrászati médium, produktum és praxis problematikáiról. Az elhangzott dialógusokat a dokumentálás szándékával akkor

\* A beszélgetés teljes videóanyaga elérhető az Inexhibition blogon: <http://inexhibitionblog.blogspot.com/2011/11/sakkrendelo-in-dovin.html>

\*\* Péli Barna: *Vastag tej*. Dovin Galéria, Budapest, 2011. szeptember 30 – november 9. <http://dovin.hu/kiallitasok-archiv/2011-kiallitasok-archiv/4221-peli-barna-vastag-tej>

\*\*\* A *Sakkrendelő* két további résztvevője, Kovács Gergő és Kotormán Norbert szobrász nem tudott jelen lenni a beszélgetés alkalmával

Forián Szabó Noémi művészettörténész rögzítette és dolgozta fel, mely anyagból egy játékosan *Sakkrendelő*nek nevezett<sup>1</sup> – egy vágtatlan és egy szerkesztett részből álló – interjú szöveget közölt 2001-ben a *Balkonban*.<sup>2</sup> A Dovin Galériában, Péli Barna *Vastag tej* című kiállításának apropóján, egy kerekasztal-beszélgetésnyi időre újra összeállt az egykori művészkör. Az alábbi szöveg az elidegenítő formális felülírás kiiktatásával, csupán terjedelmében limitálva közvetíti a megrendezett diskusziót.

✳ **Forián Szabó Noémi:** *A jelenlévő szobrászok közösen gondolkodtak a kortárs szobrászat helyzetéről 2000 telén, 2001 tavaszán Péli Barna lakásán, házibuli hangulatban, az összejöveteleket Sakkrendelőnek nevezték. Most újra összejöttünk a te (Péli Barna – a szerk.) kiállításod apropóján. Mi is az a Vastag tej?*

✳ **Péli Barna:** *A Vastag tej, eredeti nevén Lapte Gros<sup>3</sup> egy játék, amit különben a kínaiak művelnek a legbrutálisabban. Romániában öt-hatfős*

1 © Galbovy Attila

2 Forián Szabó Noémi: *Sakkrendelő. Beszélgetések Előd Ágnes, Galbovy Attila, Kotormán Norbert, Kovács Gergő, Péli Barna, Szabó Ádám és Szász György szobrászművészekkel*, *Balkon* 2001/5., 9-14.

[http://balkon.c3.hu/balkon\\_2001\\_05/sakkrendelo\\_text.htm](http://balkon.c3.hu/balkon_2001_05/sakkrendelo_text.htm)

3 <http://www.youtube.com/watch?v=eU1etX4oQnQ>

PÉLI BARNA

*Vastag tej*, 2011 © Fotó: Eln Ferenc



csoportokban játszottuk, ugyanezt a kínaiak nyolc és afölötti létszámban oldják meg. Nincs szex a játékban, a „Kicsi a csomó nagyot kíván”-hoz hasonló, bár annál kicsit bonyolultabb. Ennek a játéknak a megformálása szolgáltatta az első felállást, viszont untam az ötletet, és eszembe jutottak olyan karakterek, mint például Ferenczi Robi,<sup>4</sup> aki napszúrást kapott Amerikában és ennek következtében megtért. Ez jó történetnek tűnt és még adódott hozzá két-három másik sztori is, amiket felhasználtam alkotás közben. Mivel nem tudtam eldönteni, hogy állítom ki a figurákat, ezért elsöre a lehető legesetlegesebb módot választottam. A kiállításához azonban három címet is kiírtunk, amiknek megfelelően később be is állítottuk a figurákat: 1. *Vastag tej (játék)*; 2. *B.A.SZ.SZ.* (= Bemutatom Színes Szivacsaimat), ami mindegyik formációra érvényes: egy négyéves kislány találta ki, nagyon tetszett, hogy „leszivacsozza” a szobraimat, végül is nagyrészt ez az anyaguk; 3. *Parttalan Frieze*, ez az a változat, amit majd utolsónak rakok ki: nagyon szépen be lehet állítani a társaságot egy sorba.

✘ **Szabó Ádám:** Még mindig nem mondtad el, miről szól a játék.

✘ **PB:** Két csapat játsza, míg az egyik csapat bedől, lehajol, a másik ugrik, plusz egy bíró felügyeli a folyamatot, aki itt Ferenczi Robi. Ha sikerül az egyik csapatnak felugrani a többiek hátára, akkor egytől ötig mutatnak egy számot a bírónak. Abban az esetben, ha az alsó társaság nem bírja el a felül lévőket, újrakezdődik az egész. Az a cél, hogy te ugorj, tehát téged tartsanak. Általában úgy osztottuk be magunkat, amikor ugró játékosok voltunk, hogy a végére kerüljenek a nehezebbek, hiszen ha az alsó sor nem bírja a terhelést, akkor már el sem juthatnak odáig, hogy a felső játékosok által megadott számot, amit végül a bíró ellenőriz, egyáltalán kitalálják. Ha eltalálják, akkor lép életbe a csere. Tehát az elején még fizikai a buli, onnantól szerencse. Nulla agy. Ennek ellenére érdekes, meg jó izzasztó.

<sup>4</sup> Ferenczi Róbert (1967–2009) képzőművész, további információ: <http://www.irokezcollection.hu/index.php?base=collection&type=artist&lid=68>

PÉLI BARNA  
Vastag tej, 2011 © Fotó: Eln Ferenc



✘ **FSzN:** *Ha jól látom, most négy ül biztonságosan.*

✘ **PB:** A játékosok tekintetéből ki lehet találni, milyen fázisban vannak. Szóval ez volt ez eredeti terv és pont arról beszélgettünk, hogy miért nem ez valósult meg végül a kiállításon. Igazából zavart, hogy túl pornográf, és abban a pillanatban, hogy ez felmerült, nem is próbáltam meggyőzni magam, hogy nem számít, hiszen nem szerepelnek explicit módon nemi szervek. Tulajdonképpen örültem is ennek a zavarnak, így legalább ki lehetett találni egy újabb történetet, és annak függvényében folytatni a munkát. Robi nagy indián volt, Ülő Bika. Így jött a toll. Amúgy teljesen esetlegesen alakult az egész, az volt a lényeg, hogy egy hónapnál tovább ne foglalkozzak ugyanazzal a kérdéssel.

✘ **Előd Ágnes:** A megnyitón melyik installációs megoldást választottad?

✘ **PB:** Szétszórtam a figurákat azt az egyetlen szempontot szem előtt tartva, hogy a legszimpatikusabb nézetük forduljon a bejárat felé.

✘ **FSzN:** *A megnyitón megkérdezték tőled, miért rózsaszínek és fényesek ennyire a szobrok. Ez új, korábbi munkáidra nem volt jellemző.*

✘ **PB:** Az ember mindenféle dolgot csinál, és ha alkotás közben megtetszik neki valami, azt el is kezdi használni. Továbbá egy kereskedelmi galériába (Dovin – a szerk.) készült a munka,

így törekedtem arra, hogy szép és sok legyen. Úgy gondoltam, legalább annyira legyen fényes, mint amennyire sok.

**FSZN:** Szóba jött még a tervezgetésnél, hogy összejövünk mindannyian a megnyitó előtt és eljárszunk a szoborcsoporttal: vajon hány variációban lehet kirakni.

⊗ **PB:** Simán lehet pakolni, nincs összeragasztva. A műteremben is folyamatosan felmerült, hogyan lehet a csoportot variálni, hiszen tizenhárom figurát azért rendszeren lehet pakolgatni.

⊗ **SzÁ:** Engem még az érdekelt, hogy a néző számára megadod-e a lehetőségét annak, hogy a sztorit önállóan ki tudja bontani az összeállításokból.

⊗ **PB:** Annak a lehetősége, hogy ez egy sztori, azt gondolom, hogy még a lehető legesetlesebb variációból is kitűnik. Sőt, egyszer hazafele menet a Szentkirályi utcán fel is háborodtam, és azt gondoltam: nem létezik, hogy egy egységes zöld teremben egy csomó kis rózsaszín kupac ne lenne egy sztori. Tehát ezt tényleg bárhova kirakhatnád és ki is rakhatod, akkor is egy sztori lesz.

⊗ **FSZN:** Abban, amit ketten csináltatok, a kettőtök folyamatos asszociációi következtében, elágazások mutatkoztak a történetben, hol erre gondoltál, hol arra gondoltál, bármerre indulhattál, jutottál valahova. A néző tehát több történetet gyártott egy olyan látvánnyal kapcsolatban, amelynek igazából az általatok – spontán módon – konstruált narratíváját sose tudta rekonstruálni, sőt nagyon vigyáztatok arra, hogy ne is áruljátok ezt el. Ha kérdezte valaki, mindig elvicceltétek a dolgot.

⊗ **PB:** Teljesen más csoportban vagy társaságban dolgozni, mint egyedül.

[...]

⊗ **FSZN:** Már az együttműködés előtt is dolgoztatok a filmgyárban?

⊗ **Galbovy Attila:** Nem.

⊗ **FSZN:** Attila mindig azt állítja, hogy minden a filmgyárból jön. Ezek szerint mégse.

⊗ **GA:** Én ezt mondtam?

⊗ **FSZN:** Ezt mondtad a saját munkádra is, meg amit közösen hoztatok létre, arra is...

**GA:** Visszavonom.

⊗ **FSZN:** ...hogyan ez olyan, mint amilyeneket a filmgyárban csináltatok.

⊗ **PB:** Amikor először elmentünk a filmgyárba, nyolc társaság pályázott egy feladatra. Mi elvittük azt a katalógust, amit a Trafó adott ki a *Delegáció* című kiállításról.<sup>5</sup> Ezen részt vett Ferenczi Róbert, Kokesch Ádám, Gergő (Kovách Gergő – a szerk.), Uglár Csaba, Nagy Gyuri (Nagy György Kálmán – a szerk.) meg mi. A filmgyárban az illetékes végiglapozta a katalógust és nagyon tetszett neki, hogy sokféle anyagot



PÉLI BARNA  
Vastag tej, 2011  
© Fotók: Eln Ferenc

használnuk, így bennünket vettek fel a munkára, és azóta is bedolgozunk. Tehát a filmgyár és a művészeti tevékenység között van összefüggés. Az aktuális kiállításnál kevésbé, de ez egészen más dolog. Vannak pancsolósabb helyek, a Trafó vagy a Tűzraktér,<sup>6</sup> itt nem lehetett pancsolni, úgy is készültem erre a kiállításra, hogy amit megcsinálok, azt idehozom és leteszem. Viszont variálok, tehát nem ragasztom le, és mindenféleképpen figyelek arra, hogy olyan legyen a statikája a szobornak, hogy minden elem szétszedhető maradjon. Számítok arra, hogy valami röppályán mozog a munka, ne fülledjen be.

⊗ **GA:** Ahol ezelőtt működtünk, mindegyik olyan hely volt, ahol magában a kiállítótérben is lehetett dolgozni legalább egy hetet, így ott a helyszínen készült el sok minden.

⊗ **PB:** Ennek volt köszönhető az is, hogy sokkal kukkolósabb érzet szivárgott át a munkákból. Elmentél a kiállításainkra és olyan érzékes volt, hogy valahova beleshettél, valami intim közegbe. Itt ugyanezt nem tudtam megoldani. És ez óriási különbség. Itt nem lehet levernünk a vakolatot, vagy nem lehet belefúrni a földbe. Ennek az eredménye, hogy amit most látsz, sokkal kompaktabb.

⊗ **SzÁ:** Tehát sokrétűbb történetek éltek és ahhoz képest ez most egy kicsit letisztultabb, egységesebb irányba mozdult el? Vagy ettől így félnél?

⊗ **PB:** Letisztultabb? Igen, ettől félnék. Nem esne jól, de hát valószínűleg így van. A korábbi kiállításomról<sup>7</sup> beszélgettünk Attilával, aki azt mondta, neki az jobban

5 Galbovy Attila, Kovách Gergő, Péli Barna: *Delegáció*. Trafó Galéria, Budapest, 2004. január 28 – február 29. <http://exindex.hu/index.php?l=hu&page=14&id=41898>

6 Galbovy Attila–Kovách Gergő–Péli Barna: *Urnamentál*. Tűzraktér, Budapest, 2006. április 8 – május 7. <http://exindex.hu/index.php?l=hu&page=14&id=51022>; Galbovy Attila – Péli Barna: *Az utolsó kínai*. Tűzraktér, Budapest, 2008. november 1–25. <http://exindex.hu/index.php?l=hu&page=14&id=52598> (ld. még: Györffy László: *Az utolsó kínai*. Balkon, 2009/1., 30–31.);

7 Péli Barna: *Szárnyas polip*. Dóvin Galéria, Budapest, 2009. október 2 – december 1. <http://dovin.hu/peli-barna/2121-peli-barna-szarnyas-polip> (ld. még: Grecsó Krisztián: *A mi családi életünk*. Balkon, 2010/4., 26–27.)

tetszett, mert sokkal ziláltabb volt, többfélőbb, az egyik felület kopott, a másik fényes, a harmadik ilyen, a negyedik amolyan... Ez egységesebb és túlcsinált. Mindkettő ugyanabban a térben volt, van kiállítva, tehát tulajdonképpen meg lehetett volna most is oldani, hogy ne legyen ilyen homogén a látvány. [...]

✘ **GA:** Valószínűleg azért hasonlít a kutyás munka<sup>8</sup> ehhez, mert az volt talán az egyetlen, amit együtt csináltunk, és három vagy négy hónapig dolgoztunk rajta egyhuzamban. Tehát nem pillanatok alatt állt össze, hanem rendszeresen kimunkáltuk.

✘ **PB:** Ott is az volt a cél, mint itt, hogy szép legyen. Különbön egész más, ha matatsz és hibázol. Már eleve az, hogy hibázol, miként merül fel akkor, amikor egyedül melőzol. És milyen az, amikor nem benned merül fel, hogy hibázol, hanem a másokban. Akkor annak mentén folytatódik a meló. Ez óriási különbség, szintén a félreértés kategóriája. Te azt gondold, hogy ilyen, a másik azt gondolja, hogy olyan, és történik valahogyan a dolog. Nagyon más az, ha együtt csinálod. Ha egyedül melőzol, rögtön elkezdted szűkíteni a kört, hogy az a hiba minél kevésbé merüljön fel. Ha nem egyedül dolgozol, hanem kettesben, akkor az a hiba nem hibaként merül fel, hanem egy új sztoriként. Nyilván ez a meló azért is lett ilyen, mert most már két éve dolgozom rajta egyedül. Világos a különbség.

✘ **FSzN:** Ezt meg is határoztátok a Sakkrendelőben, hogy ez a ti módszertek lényege: egyikőtök mond valamit, másikatok mond valamit...

✘ **PB:** Képzeld ezt el úgy, hogy egyedül vagyok. Vannak módszerek, de az nagyon drága...

✘ **FSzN:** (Szász Györgyhöz fordulva): A te diplomamunkádnak<sup>9</sup> a lényege a variabilitás volt. Így forgattad, úgy forgattad, bármerre forgathattad, ez most visszaköszön. Heten voltak a Sakkrendelőben, abból négyen Körösi-tanítványok, nagyon határozott körösi-konceptes elképzelésekkel 2000 körül. Azóta ebből a csoportból Gergő és Norbi is a Barnáék útján folytatja. Barna most egyedül van és egy olyan ideát valósít meg, ami abban az időben, sőt Körösi-nek a '90-es évek eleje óta, központi ügy volt.

✘ **EÁ:** Szerintem az, amire Barna gondol, mármint hogy ügyelt a figurák súlypontjára annak érdekében, hogy többféleképpen elő lehessen adni velük történeteket, más eset. Ennek az összeállításnak az esetében nem úgy merül fel a forgathatóság, mint annak idején a Gyuriéban. Abban ez egy nagyon tisztán megjelölt, központi elem volt. Barna szobrának változatos összeállíthatóságában ez csak egy elem a többi közül.

✘ **FSzN:** De egy fontos és nagyon hangsúlyos elem.

✘ **PB:** Hangsúlyos elem, mint ahogyan még két-három további fontos elem is szerepel. Akkor igazi egy munka, ha minden elem hasonló súllyal bír. Akkor tud igazán bizonytalan lenni, vagy olyan, amiért emlékeim szerint jónak nevezünk egy alkotást. A Gyuri szobra sokkal perverzebb volt.

✘ **EÁ:** Utólag én is úgy gondolom, hogy ez a variációs mechanizmus benne volt a körösi léghőben, de ilyen tisztán, mint a Gyuri, senki nem fogalmazta meg azóta se.

✘ **Szász György:** Ezek mind visszaforgatásos módszerre épültek.

✘ **FSzN:** Variációk sorozata, amelynek a különböző kiállítási megoldásai dokumentálva vannak. Ez egy gondolkodásmód, attitűd, amelynek a fókuszában nyilván a néző áll, akinek játékteret adsz, hogy több értelmezési lehetőséget is találjon egy tárgynak.

✘ **EÁ:** Ebből a szempontból, az, amit a Barnáék csinálnak – akár korábban, vagy most, külön-külön is –, vagy a Kis Varsó azzal, hogy letesz egy kész műtárgyat, és azt mondja a szcénának, tegyetek vele, amit akartok, várjuk a reakciókat, nagyon hasonló attitűd. De ezzel az erővel mindannyiunkban megvan ez a vonal.

✘ **FSzN:** Pontosan ezt mondom, milyen érdekesek ezek az oda-vissza játszmák így tíz év után is. Amikor már alig találkoznak egymással a tagok. Ez a szellemi

diskurzus folytatódik, ha nem is tudatosan, de az áthallások, inspirációk mentén igen.

[...]

✘ **PB:** Az is egy praktikus tapasztalat, hogy két kéz nem fele a négy kéznek, hanem a negyede. Tehát négyszer annyi idő egyedül megoldanom valamit, mintha két ember dolgozik rajta. Nagyon látszik, hogy mennyi idő alatt készül el egy figura. Az időintervallum így kerül bele egy melóba. Paul McCarthy szobrai esetében például meggyőződésem, hogy azokat rengetegen csinálják egyszerre. Ez leolvasható róluk.

✘ **GA:** Körülbelül ötvenen-hatvanan.

✘ **PB:** Igen, és emiatt annak ellenére, hogy merev látvány, mégis mozgásban van. Mindenki tudja, hogy pontosan mi a dolga. Egészen más, mikor egy ember áll neki.

✘ **FSzN:** Nehéz az átállás, ha valakivel párban dolgoztál. Nagyon jól megvilágítottad: ami hibának tűnik, két perc alatt közösen átértelmezhető erénnyé, és folytatható tovább a munka. Egyedül maradván viszont egy skizoid helyzet alakul ki: egyrészt állandóan felül kell bírálnod önmagad, másrészt szimulálva az alkotópáros állapotát, kívülállóként kell nézned önmagadat.

✘ **Havas Bálint:** Érdekes, amiket észreveszel, de úgy érzem, nagyon kategorikus minősítő különbséget teszel a két dolog között. Mert ami az egyikre jellemző, az a másikra is érvényes lehet: rossz is meg jó is, nehéz is meg könnyű is.

✘ **PB:** Amúgy ti hogy dolgoztok? Te is dolgozol egyedül, meg az András (Gálik András – a szerk.) is, és leültök keddenként megbeszélni a dolgokat? Nálatok azért a meló hetven százaléka szervezés, nem? Tehát nem úgy alakul, ahogy nálunk, hogy a meló minimum hetven, de inkább nyolcvan százaléka effektíve a fizikai kivitelezés.

✘ **HB:** Amit a mi esetünkben közös munkának nevezünk, annak szerves részét képezi, hogy valamilyen módon reflektálunk a munkánkra, hogyan működik, esetleg mit változtatnánk meg rajta, és az hogyan működne? Ez bizonyos része eleve a közös gondolkodásnak. Már nagyon hosszú ideje dolgozunk együtt, ha belegondolok, a kommunikáció kapcsán, ennek a dinamikája folyamatosan változik. Lehet egy félközös egy féle közös munka egy adott ponton, és más félközös egy másféle közös munka egy másik ponton, így tizenöt év dimenziójában. Eleve nehéz leegyszerűsíteni egy ilyen kérdést, hogy művészek közösen dolgoznak, egy közös művészi identitáson belül végeznek egy ilyen típusú munkát.

✘ **PB:** Tehát ha elkezdtek egy melót és az volt a helyzet, hogy te vagy a filológus-filozófus, és ő pedig a vadállat, és akkor mégiscsak kiderül, hogy ő a filozófus, és te vagy a vadállat?

✘ **HB:** Akár.

8 A Kis Varsó által működtetett Hajós utcai projekthelyszínen kiállítva (Galbovy Attila – Péli Barna: Manus, 2001) és a Hét Műtárgya sorozat keretében külön bemutatva. Galbovy Attila – Péli Barna: Részlet, 2000, lakkozott vegyes technika, 50 × 127 × 60 cm

9 Szász György: Törvényenkívüli, 1999, acél, papírragasztó, fűrészpor, faforgács, 200 × 120 × 100 cm, <http://www.mke.hu/new/diploma1999.php?page=3>